Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Yleistä valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2027: valtion toimenpiteiden vaikutus heikentää kuntataloutta

Koko julkisen talouden alijäämä kasvaa sekä vuonna 2026 että 2027. Alijäämää kasvattavat muun muassa väestön ikääntyminen ja lisäykset puolustushallinnon määrärahoihin, mutta myös useat muut julkisia menoja kasvattavat ja tuloja vähentävät päätökset. Talouskasvun vahvistumisen vaikutus julkiseen talouteen jää vielä rajalliseksi.

Myös kuntien osalta talousnäkymät heikkenevät edelleen, kun menot kasvavat tuloja nopeammin muun muassa korkean työttömyyden, palkankorotusten ja investointipaineiden vuoksi. Kuntatalouden aallonpohja ajoittuu vuoteen 2027 jolloin kuntatalous uppoaa miljardiluokan alijäämään. Kuntien taloustilanne paranee hitaasti vuodesta 2028 lähtien.

Kuntien taloutta rokottaa etenkin heikko työllisyystilanne, joka näkyy vaimeana verotulokehityksenä sekä työllisyyden hoidon kasvaneina kuluina. Voimakkaasti kasvanut pitkäaikaistyöttömyys paisuttaa työttömyysturvan kuntaosuutta (ns. sakkomaksuja), josta tällä hetkellä peräti 84 prosenttia kertyy pitkäaikaistyöttömistä.

Kuntaliiton arvion mukaan työttömyysturvan kuntaosuus nousee kuluvana vuonna ennätystasolle 900 miljoonaan euroon ja alkaa laskemaan vasta vuodesta 2028 alkaen. Jos työllisyystilanteessa tapahtuu käänne parempaan, näkyy muutos ensin lyhytaikaistyöttömyydessä, jonka vaikutus kuntaosuuteen on marginaalinen. Kuntaosuuden käytännössä määrittävä pitkäaikaistyöttömyys laskee viiveellä, jopa 1-3 vuotta käänteen jälkeen.

Vuonna 2027 Orpon hallituksen päätösten yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta vuoteen 2026 verrattuna. Monet kunnille tärkeät uudistukset, kuten valtionosuusuudistus, kiinteistöverouudistus sekä normien keventäminen, pysähtyivät hallituskaudella poliittiseen kiistelyyn. Valtionosuusleikkausten lisäksi hallituksen muut säästöpäätökset, kuten asumistuen ja työttömyysetuuksien leikkaukset, ovat lisänneet perustoimeentulotuen tarvetta. Kuntien perustoimeentulotukimenot kasvavat vuonna 2027 peräti 120 miljoonalla eurolla edellisvuodesta.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Vaikuttavuuden arvioinnilla ja toimintaa tukevilla tietojärjestelmillä varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus myös tulevaisuudessa

Talousarvioesitykseen sisältyvien toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee arvioida systemaattisesti koko talouskauden ajan. Arvioinnissa on tärkeää tarkastella yksittäisten toimenpiteiden tulosten lisäksi sitä, miten ne vahvistavat alueiden osaavan työvoiman saatavuutta ja vastaavat työmarkkinoiden pitkän aikavälin tarpeisiin. Keskeistä on tunnistaa ja hyödyntää olemassa oleva työvoimavaranto sekä kehittää sen osaamista tulevia työvoima- ja osaamistarpeita vastaavaksi. Osaavan työvoiman saatavuus tulee huomioida nykyistä vahvemmin myös investointien suunnittelussa ja ennakoinnissa. Jo investointien valmisteluvaiheessa on tärkeää arvioida niiden edellyttämiä työvoima- ja osaamistarpeita sekä mahdollisuuksia vahvistaa alueen osaamista. Yksittäisten täsmäratkaisujen sijaan päätöksenteossa tulee painottaa pitkäjänteistä ennakointia ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistamista osana alueellista yhteistyötä ja palvelurakenteita.

Tietojärjestelmien avulla tulee voida seurata, millaisia tuloksia käytetyllä rahalla saadaan. Palvelujen jälkeistä työllistymistä, koulutukseen siirtymistä sekä elinvoima- ja muita vaikutuksia koskevaa tietoa tulee voida hyödyntää päätöksenteossa ilman, että työvoimaviranomaiselle syntyy uusia manuaalisia tiedonkeruu- ja raportointitehtäviä. Keskeistä on, että tietojärjestelmää koskevissa valtakunnallisissa järjestelmäratkaisuissa huomioidaan kuntien tarpeet ja varmistetaan kuntien mahdollisuudet osallistua järjestelmien kehittämistyöhön (esim. päätöksenteon automatisointi työvoimaviranomaisen asiantuntijatyössä). Tietojärjestelmien tulee mahdollistaa olemassa olevien tietovarantojen tehokas hyödyntäminen sekä tiedon sujuva liikkuminen eri viranomaisten välillä. Samanaikaisesti tiedonsaantia ja henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä tulee arvioida työvoimapalveluiden vaikuttavuuden ja asiakasprosessien sujuvuuden näkökulmasta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Mikko Mehtonen
Kehittämispäällikkö

Lassi Puonti
Työllisyysasiantuntija

Liite Tyv budjettikuuleminen 29.9_Kuntaliitto.pptx

Jakelu Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyV)